

Viktor Janák: Iredentismus moravských Slováků na přelomu třicátých a čtyřicátých let 20. století a reakce na něj.

Disertační práce FF ZČU, Plzeň 2024, 110 s.

Posudek oponenta disertační práce:

Problematika identity, zejména v příhraničních regionech, je zajímavým tématem pro mnoho vědních oborů, nabízí tak výrazně multidisciplinární možnosti přístupu k danému „materiálu“, Viktor Janák se nicméně rozhodl zůstat převážně na poli „klasické“ historické vědy, což je třeba respektovat, jakkoli o metodě přímé a nepřímé (s. 8-9) bych dnes již v disertační práci jako o metodologickém východisku spíše nehovořil, připomíná to „metodologii“ z dob socialistických úvodů do studia dějepisu. Chápu však, že metodologie pro autora byla okrajovou záležitostí, nad níž převážil mimořádně zajímavý materiál, zdaleka nejen archivní, a jeho důkladné zpracování.

Síla práce je právě v množství archivních pramenů, které se podařilo autorovi shromáždit, zejména z moravských, ale i pražských archivů, a také z archivů slovenských (Bratislava, Trnava), což mu umožnilo komparovat pohledy české/moravské s těmi slovenskými a také regionálními, o což při otázkách iredenty do značné míry jde, v čem se regionální (periferní) pohled liší od toho globálnějšího (centrálního). Z hlediska politologie by bylo zajímavé přemýšlet nad tím, zda Moravské Slovácko je regionem příhraničním či spíše regionem rozděleným hranicí, na což Viktor Janák zřejmě odpovídá v tom směru, že jde o region příhraniční, neboť reakce ze slovenské strany hranice byly minimální, ostatně ani iredentisté na Moravě nedokázali získat větší pozornost obyvatelstva Moravského Slovácka, jehož identita směřovala spíše k Moravě než ke Slovensku.

Disertační práce začíná historickým kontextem, vhodně upozorňuje na mnichovské události a první vídeňskou arbitráž, které byly – spolu se vznikem Slovenské republiky – jednoznačně příkladem pro slováckou iredentu, následně pak již přechází k vlastní slovácké iredentě. Důkladně jsou popsány zejména aktivity spolku Národopisná Morava, jejich pohyb mezi iredentou a národopisnými aktivitami, kde „záštitu“ hledali u Joža Úprky, jakkoli s ohledem na jeho zdravotní stav už jen

v zastoupení jeho synem Janem. Na konkrétním materiálu tak ukazuje prolínání národopisných aktivit s kolaborací s nacismem, přičemž někdy samozřejmě šlo o prospěch regionu, jindy možná spíše o individuální snahy představitelů spolku o zviditelnění se, vyniknutí. Pozornost autor věnoval také národopisným periodikům Moravského Slovácka, zejména *Úprkovu kraji* (ale třeba i *Moravsko-slovenskému pomezí*), což ukazuje množství variant strategií, které mohli autoři zaujmout. V tomto směru by možná mohlo být zajímavé využít P. Bourdieuho úvahy o sociálním a kulturním kapitálu či podrobnější mediální analýzu daných příspěvků, ale možná to autor neudělal hlavně z toho důvodu, že by to vedlo k narušení sevřenosti práce jako celku.

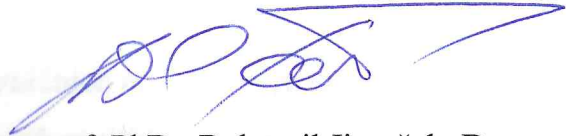
Dobře popsány jsou také poválečné osudy hlavních aktérů, jejich soudní (mimořádné lidové soudy) i jiné strategie po konci války, jakkoli by asi šlo občas zajít do větších podrobností, když otázka přežívání a kolaborace jsou promyšleny na osudech konkrétních jednotlivců; snad jen u Josefa Vávry-Staříka (kap. 5.2.9) nějak postrádám detailnější informace, možná tu autor nechtěl zasahovat do paralelních výzkumů jiných kolegů. Jen výjimečně se v práci vyskytují drobné omyly, zvl. Kotor dnes není v Bosně a Hercegovině, nýbrž v Černé Hoře (pozn. 59), občas zřejmě zaučinkovaly automatické opravy – např. v pozn. 79 „obnova“ místo „obdoba“ (Hlinkovy gardy), občas by si text zasloužil ještě jedno přečtení, když se opakují slova ve větě či souvětí, např. na s. 58: „Přesné členské složení ... nelze přesně určit.“ Vysvětlivka, kdo byl Jožo Úprka (pozn. 201) asi mohla přijít dříve, ale možná je to v tomto případě spíše důsledek toho, že autor místy vycházel ze svých dílčích (časopiseckých) studií.

Velmi oceňuji promyšlený závěr práce, včetně vědomí o malé podpoře iredenty z řad samotných obyvatel Moravského Slovácka a koneckonců i ze strany Slováků z druhé strany hranice. V souvislosti s úvahami o národopisu „se ctí“ a „beze ctí“ by mohlo být zajímavé, kdyby u obhajoby Viktor Janák promyslel i národopis padesátých a šedesátých let (cca 1950-1968), který také občas budí názorové rozpory.

Disertační práce Viktora Janáka patří spíše k těm stručnějším, nicméně z toho plyne zase nerušený tok práce, sdělování podstatného bez odboček k podrobnostem, které by příliš meandrovaly mimo hlavní sdělení, plní tak podle mého soudu požadavky

kladené na disertační práce, mj. je text sepsaný velmi sevřeně, podrobnosti lze případně dohledat díky kvalitně zpracovanému poznámkovému aparátu.

Disertační práci Viktora Janáka *Iredentismus moravských Slováků na přelomu třicátých a čtyřicátých let 20. století a reakce na něj* tímto **doporučuji k úspěšné obhajobě.**

prof. PhDr. Bohumil Jiroušek, Dr.

Radošovice, 25. dubna 2024